

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurikorralduse õppekava

Kärt Suurlaht

**VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA FESTIVALI ESITLUSÕHTU FESTIVALIL
TALLINN MUSIC WEEK 2024**

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Anu Rannu, MA, kultuurikorralduse nooremlektor

Viljandi 2024

Resümees

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu festivalil Tallinn Music Week 2024

Loov-praktiline lõputöö keskendub Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu korraldamisele festivalil Tallinn Music Week 2024. Tallinn Music Week on talendifestival ja muusikakonverents, mille muusikaprogrammi raames toimuvad erinevad esitlusõhtud. Töö käsitleb Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu planeerimist, läbiviimist ja analüüsi. Sündmuse peamine eesmärk on luua platvorm pärimusmuusika ekspordiks. Esitlusõhtu tõi kokku ligikaudu 500 külastajat, lisaks toimus muusikatööstuse esindajatele suunatud vastuvõtt ja paneeldiskussioon. Sündmuse juures täitsin projektijuhi ja turundaja rolli. Projekti tulemusel loodi arvukalt uusi kontakte ja koostöövõimalusi, kinnitades sündmuse tähtsust Eesti pärimusmuusika ekspordi ja arengu seisukohalt.

Võtmesõnad: esitlusfestival, sündmuskorraldus, pärimusmuusika, muusikatööstus

Abstract

Viljandi Folk Music Festival Showcase at Tallinn Music Week 2024

The creative-practical thesis focuses on organizing the Viljandi Folk Music Festival Showcase at Tallinn Music Week 2024. Tallinn Music Week is a talent festival and music conference, featuring various music showcases. The thesis provides an overview of the planning, execution, and analysis of the Viljandi Folk Music Festival Showcase. The main objective of the event is to create a platform for the export of folk music. The showcase attracted approximately 500 people and included a reception and panel discussion aimed at music industry representatives. I served as the project manager and marketer for the event. The project resulted in numerous new contacts and collaboration opportunities, underscoring the event's importance for the export and development of Estonian folk music.

Keywords: showcase festival, event management, folk music, music industry

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Organisatsioonide analüüs	5
1.1. Shiftworks OÜ ülevaade	5
1.2. Shiftworks OÜ struktuur ja kultuur	7
1.3. MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskuse ülevaade	8
1.4. MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskuse struktuur ja kultuur	10
2. Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu	10
2.1. Sündmuse kirjeldus	10
2.2. Eesmärgid, sihtgrupp ja mõju	11
3. Korraldusprotsess	14
3.1. Planeerimine	14
3.2. Sündmuse läbiviimine ja järeltegevused	15
3.3. Meeskond	16
3.4. Rahastus	18
3.5. Riskianalüüs	19
4. Sündmuse analüüs	20
5. Refleksioon	22
Kokkuvõte	24
Kasutatud allikad	25
Lisa 1. Eesti Pärimusmuusika Keskuse struktuur	27
Lisa 2. Tegevusplaan	28
Lisa 3. Turundusplaan	29
Lisa 4. Ajakava	30
Lisa 5. Eelarve	31
Lisa 6. Riskianalüüs	33
Lisa 7. Kujundused ja fotod	35

Sissejuhatus

Eesti muusikamaastik on rikkalik täis erinevates žanrites ja nende piirimail tegutsevaid artiste. Väikese riigina on Eestile oluline olla osa laiemast muusikavõrgustikust ning anda hoogu, et Eesti artistid jõuaksid välismaa lavadele. Osalt uute talentide näitamise ning teisalt muusikatööstuse kokkutoomise nimel kutsuti 2009. aastal ellu žanriteülene esitlusfestival Tallinn Music Week, mis annab võimaluse näidata rahvusvahelisele publikule Eesti muusika mitmekesisust. (Sildna, 2024) Esitlusfestival (ingl k *showcase festival*) on sündmus, kus toimub uute ja esilekerkivate artistide tutvustamine ning muusikute ja muusikatööstuse esindajate võrgustike loomine. (Galuszka, 2021) Juba esimene 2009. aastal toimunud festival näitas oma tõhusust tuues mitmeid rahvusvahelisi koostöid Eesti artistidele (Sildna, 2009).

16 aastat toimunud Tallinn Music Week on tõestanud oma olulisust olles nimetatud võtmetähtsusega esitlusfestivaliks Euroopas (Enki Music, 2021). Mitmetest lavadest ehk erineva stiiliga muusika esitlusõhtutest koosnevasse muusikaprogrammi on algusest peale andnud oma panuse Eesti Pärimusmuusika Keskus. Festivali kirevas muusikalises kompotis toob Eesti Pärimusmuusika Keskus oma missioonist lähtudes esile pärimusmuusika artiste.

Kultuurikorralduse eriala lõputöö raames korraldasin 2024. aastal Eesti Pärimusmuusika Keskuse kureeritavat esitlusõhtut, mis sai tänavu nime organisatsiooni tuntuima projekti, Viljandi pärimusmuusika festivali järgi. Valisin selle projekti oma lõputööks, kuna mulle pakkus huvi rahvusvahelise sündmuse korraldamine ning koostöö välismaiste artistide ja muusikatööstuse professionaalidega. Covid-19 pandeemia järgselt oli antud esitlusõhtu jäänud projektijuhita. Nii jäi kasutama potentsiaal selle sündmuse kaudu turundada Viljandi pärimusmuusika festivali ning pakkuda terviklikult kasulikku platvormi pärimusmuusika artistidele.

Käesolev töö koosneb viiest peatükist, kus annan ülevaate Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtuga seotud organisatsioonidest, tutvustan sündmuse olemust selle sihtgrupi, eesmärkide ja mõjuga, kirjeldan korraldusprotsessi, analüüsin planeerimise ja sündmuse toimumise kulgu ning reflekteerin kogu protsessi projektijuhi vaatest.

1. Organisatsioonide analüüs

Töös annan ülevaate kahest organisatsioonist, mis on mõlemad olulised Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu seisukohast. Sündmus toimus festivali Tallinn Music Week muusikaprogrammi osana, mille ellukutsuja ja korraldaja ehk põhiorganisatsioon on Shiftworks OÜ. Juriidiliselt korraldas 2024. aastal Tallinn Music Weeki ka MTÜ Muusikanädal, kes on käesoleva töö kirjutamise hetkel võtnud festivali korraldamist Shiftworks OÜ-lt täielikult üle. MTÜ Muusikanädal on noor organisatsioon (loodud 2023. aasta oktoobris) ning selle kohta puudub piisav informatsioon analüüsi teostamiseks. Töös analüüsin Shiftworks OÜ-d ja MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskust, kes on Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu kuraator.

Raoul Üksvärav (2004, lk 15) on organisatsiooni defineerinud kui “*kindlat ühiste eesmärkide taotlemiseks moodustatud inimrühma ja terviklikult korraldatud ühendust*”. Igal organisatsioonil on struktuur, mis määrab ära suhted erinevate ametipostide vahel (Alas *et al.*, 2005). Organisatsiooni iseloomustab sihikindel tegutsemine ning kindlad eesmärgid, mis teeb tegevuse vajalikuks ja sihipäraseks. (Üksvärav, 2004) Tegutsemise laiemaid eesmärke väljendatakse missiooni ja visiooni abil. Missioon on kui õigustus organisatsiooni loomiseks ning visioon tulevikunägemus või lõppeesmärk. (Alas *et al.*, 2005) Igal organisatsioonil kujunevad ajapikku välja väärtused, mille kogumit nimetatakse organisatsiooni kultuuriks. (Üksvärav, 2004)

1.1. Shiftworks OÜ ülevaade

Shiftworks OÜ (edaspidi Shiftworks) on ettevõtte, kes kasutab loovlahendusi ja kultuurikuraatori oskusteadmisi positiivsete muutuste ellukutsumiseks ühiskonnas. Shiftworks loodi 2009. aastal ning see on algatanud lisaks väiksematele projektidele kaks mõjukat festivali: talendifestival ja muusikakonverents Tallinn Music Week ning linnakultuuri- ja muusikafestival Station Narva. Shiftworksi missioon on jätkusuutliku, kaasava ja lõimunud ühiskonna arendamine, sisult suurema ja enesekindlama Eesti ehitamine. Ettevõtte tegutseb visiooni nimel, mille lõppeesmärgiks on positiivsed muutused ühiskondlikus, kultuurilises ja korporatiivses teadlikkuses ning käitumismudelites. (Shiftworks OÜ, *s.a.*)

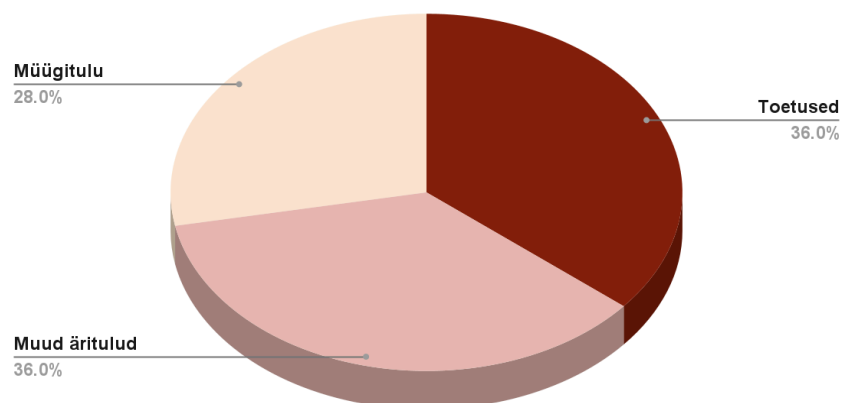
Festival Tallinn Music Week (edaspidi TMW) täidab ettevõtte missiooni erinevates aspektides. TMW esindajad kuuluvad UNESCO Muusikalinn Tallinna nõukogusse, mis nõustab selle tegevuskava elluviimist. Nimetatud tegevuskava, Shiftworksi ja TMW eesmärkides on ühiselt fookuses nii elujõuline muusikatööstus, rahvusvaheline koostöö kui ka kestlikkus (Tallinna Linnavalitsus, 2021). Eesti kultuuri rahvusvaheline nähtavus on oluline ka Kultuuriministeriumi (2021) arengukavas “Kultuur 2021-2030”, mis seab eesmärgiks, et kultuuri ja loovuse roll ühiskonna arengus on väärtustatud.

Lisaks erinevatele projektidele, mida Shiftworks enda missioonist ja visioonist lähtuvalt korraldab, on ettevõtte aastateks 2023-2026 võtnud eesmärgiks arendada välja teenuste portfelli, mis pakub lisaväärtusi erinevates tegevussuundades:

- kontserdikorraldus,
- kunstiliste kontseptsioonide ja ruumilahenduste loomine sündmuskorralduses;
- harivate kunstiuuride, delegatsioonide, ja elamustuuride korraldamine ettevõtetele ja organisatsioonidele,
- mitmekesistele sihtgruppidele suunatud kommunikatsiooniprojektide juhtimine ja läbiviimine,
- muusika- ja loomevaldkonna ettevõtete strateegiline nõustamine rahvusvahelises turunduses ja kontaktiloomes,
- kultuuri- ja spordiürituste sponsorluse ja brändikoostööde nõustamine,
- muusikavaldkonna nõustamine Euroopa toetuste osas (Shiftworks OÜ, *s.a.*).

Aastatel 2023 ja 2024 on Shiftworksil toimumas ümberstruktureerimine, mis töö kaasa ka majandusaasta perioodi muutmise (Shiftworks OÜ, 2023) Seetõttu on keeruline anda ülevaadet viimase ehk 2023. aasta tulude jaotusest. Ettevõtte käive oli 2022. aastal 1 125 000 eurot, mis moodustus müügitulust, muudest ärituludest (hanked ja lepingud) ja toetustest (vt joonis 1).

Joonis 1. Shiftworks OÜ 2022. aasta tulude jaotus.

1.2. Shiftworks OÜ struktuur ja kultuur

Shiftworks OÜ-d juhib Helen Sildna, kes omab 80% ettevõttest, ülejäänud 20% omab 2023. aastal kaasatud Norra investor ja loomeettevõtja Claus Fibiger. Shiftworksil on viis töölepingulist töötajat ning kaks võlaõigusliku lepinguga töötajat. Suuremate projektide puhul nagu Tallinn Music Week võetakse projektipõhiselt võlaõigusliku lepingu alusel meeskonda liikmeid juurde. (Shiftworks OÜ, 2023) TMW 2024 tuumikmeeskonnas oli kokku 16 inimest. Festivali ajal on korraldusega seotud üle saja inimese, ettevõtte ja organisatsiooni. TMW strateegiliseks partneriks on Eesti muusikaettevõtete esindusorganisatsioon ja muusikatööstuse arenduskeskus Music Estonia. (Tallinn Music Week [TMW], *s.a.*)

Oma tegevustes väärtustab Shiftworks loovust, koostööd ja võrdõiguslikkust. Loovust kirjeldavad nad kui mõtte- ja väljendusvabadust, avatust tunnustada, edendada ja ellu viia uudseid ideid ja algatusi. Ühiste eesmärkide nimel koostöö tegemine on Shiftworksile oluline nii inimeste, identiteetide, organisatsioonide, valdkondade, regioonide kui ka riikide vahel. Võrdõiguslikkuse juures peavad nad tähtsaks kõigi võrdseid võimalusi, kollektiivset vastutust, mitmekesisuse väärtustamist ning lugupidamist erinevate mõtte- ja eneseväljendusviiside suhtes sõltumata kuulumisest teatud ühiskondlikku gruppi. (Shiftworks OÜ, *s.a.*) TMW korraldamisel lähtutakse samadest väärtustest, kuid nimetatule lisanduvad veel kestliku arengu eesmärgid, elukestev õpe ja innovatsioon. TMW meeskond usub, et kultuur on ühiskonna ühendaja ja majanduse käivitaja (TMW, *s.a.*).

1.3. MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskuse ülevaade

Eesti Pärimusmuusika Keskus (edaspidi EPMK) on üleriigiliselt tegutsev mittetulundusühing, mis loodi 2000. aastal. Alates 2008. aastast tegutseb organisatsioon Viljandi Pärimusmuusika Aidas, mida peetakse aastaringselt ülal kontserdipaigana (Eesti Pärimusmuusika Keskus [EPMK], s.a.). EPMK missiooniks on hoida pärimusmuusika elavat traditsiooni ja meie rahvuslikku ning paikkondlikku identiteeti laval, hariduses ja igapäevaelus. Missiooni täidetakse korraldades kontserte, koolitusi, haridusprogramme, laagreid ja konkursse kaasates seejuures erinevas vanuses sihtgrupe. EPMK tegutseb visiooni nimel, et pärimusmuusika kehtaks põlvest põlve. (EPMK, 2023)

EPMK suurim ja tuntuim sündmus on Viljandi pärimusmuusika festival, mis toob Viljandisse igal aastal kokku üle 20 000 inimese. Festival on 4-päevane muusikasündmus, mis toimub juuli viimasel nädalalõpul ning mida on korraldatud alates 1993. aastast. (EPMK, s.a.) Festivali olulisusele rõhus president Alar Karis 2023. aastal Viljandi pärimusmuusika festivali avamisel: *"On selge, et ilma Viljandi folgita ei oleks pärimus meie inimeste teadvuses ja elus nii kindlalt ning elusalt."* (EPMK, 2023) Festival on üheks Viljandi tipp-sündmuseks ning selle küllastajate arv on oluliseks mõõdikuks Viljandi linna arengustrateegias (Viljandi Linnavolikogu määrus, 2022).

Aastateks 2023-2026 on EPMK loonud strateegia ehk pikaajaliste eesmärkide ja nende saavutamise tegevuskava (Üksvärv, 2004, lk 91), mis seab järgmised eesmärgid:

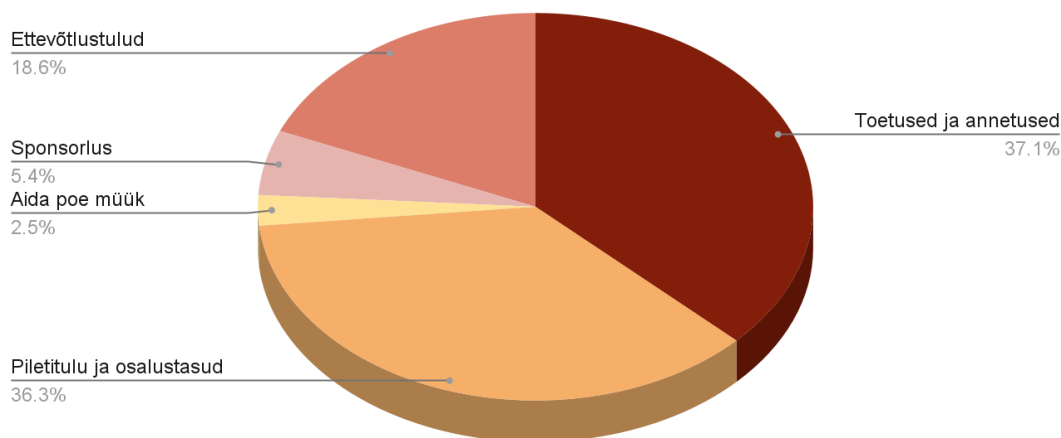
- 1) Pärimusmuusika ja -kultuuri teadlikkus on oluline osa võimalikult paljude inimeste igapäevaelust;
- 2) Üle Eesti on loodud võimalused professionaalselt korraldatud sündmustest osa saamiseks;
- 3) Pärimusmuusika rikastab hariduse andmist ja õppevorme alates alus- ja üldharidusest kuni elukestva õppeni;
- 4) Pärimusmuusika alane teadmine on hästi hoitud ning sellele on avatud ligipääs erinevate väljaannete, kogude ning teiste kanalite või formaatide kaudu;
- 5) Talendikatele pärimusmuusikutele on loodud võimalused loominguliseks tööks, esinemisteks ning muusikaliseks eneseteostuseks nii Eestis kui ka välismaal;
- 6) Suure mõjuga otsuste tegemisel arvestatakse Eesti pärimusmuusikute, valdkonna õpetajate ja juhendajate ühiste huvidega. Eesti pärimusmuusika kuvand ja

koostöövõimekus on rahvusvaheliselt hinnatud ning konkurentsivõimeline. (EPMK, 2023)

EPMK strateegilised eesmärgid täidavad Viljandi linna arengustrateegias sõnastatud sihte, mis ütlevad, et Viljandis on mitmekesise programmiga aastaringsest toimiv kultuurielu ning mitmekülgseid võimalusi rahvakultuuriga tegelemiseks (Viljandi Linnavolikogu määrus, 2022). Samuti saab paralleelse tuua arengukavaga “Kultuur 2021-2030”, mis seab eesmärgiks tugeva eesti kultuurimälu ja -elu. (Kultuuriministeerium, 2021)

EPMK aastane eelarve on ligikaudu kaks miljonit eurot. EPMK tulud tulevad toetustest ja annetustest, ettevõtlustuludest, sponsorlusest, piletimüügist ja osalustasudest ning Aida poe tegevusest (vt joonis 2). EPMK peamised avaliku sektori toetajad on Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Viljandi linn ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus. Umbes pool aastasest eelarvest kulub Viljandi pärimusmuusika festivali korraldamiseks ning teine pool läheb hooajaringse programmi loomiseks.

Joonis 2. EPMK 2023. aasta tulud jaotus.

1.4. MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskuse struktuur ja kultuur

EPMK struktuuri kõige kõrgemal positsioonil on MTÜ üldkoosolek, mille moodustavad MTÜ liikmed. Üldkoosoleku liikmete hulka kuuluvad nii era- kui juriidilised isikud. Liikmete seas on alati Viljandi Linnavalitsuse ja Viljandi Omavalitsuste Liidu esindajad, kuna just need organisatsioonid olid ühed MTÜ asutajatest. (EPMK, *s.a.*) Üldkoosolek määrab juhataja, kes juhib aastaringsest organisatsiooni tööd. Lisaks kuulub EPMK struktuuri nõukogu, kelle valimine on samuti üldkoosoleku pädevuses (vt lisa 1). Viimase majandusaasta aruande (2023) järgi on EPMK-s 14 töölepingulist töötajat. Koos võlaõiguslike lepingu alusel töötavate inimestega töötab organisatsioonis kokku 41 inimest. Kõige enam kaasatakse võlaõigusliku lepinguga töötajaid seoses Viljandi pärimusmuusika festivaliga.

EPMK peab oma töös oluliseks kolme peamist väärtust: pühendumine, professionaalsus ja hoolimine. EPMK tegutseb pärimusmuusika valdkonnas pühendumisega, loob professionaalselt tegutsedes eeldused keerukate ülesannetega toimetulekuks, hoolib inimestest, nende arusaamadest, tagasisidest ja koos töötamisega seotud ootustest. Organisatsioonile on oluline koostöö tegemine erinevate organisatsioonide, muusikute ja pärimusmuusika valdkonna inimestega nii Eestis kui välismaal. EPMK on traditsioone hoidev organisatsioon olles seejuures paindlik ja avatud uuendustele. (EPMK, 2023)

2. Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu

2.1. Sündmuse kirjeldus

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu toimus festivalil Tallinn Music Week 2024, mis leidis aset 3.–7. aprillini. Töö fookuses olev projekt koosnes kolmest osast – peamine sündmus oli esitlusõhtu, millele lisaks toimus vastuvõtt ja paneeldiskussioon.

TMW on esitlusfestival, mis toob igal aastal Tallinnasse kokku muusikud ja muusikatööstuse professionaalid üle kogu maailma. TMW on jaotunud kolme ossa – muusikafestival, konverents ja linnafestival. (TMW, *s.a.*) Muusikafestival koosneb esitlusõhtutest ehk lavadest, mida kureerivad erinevad ettevõtted ja eestvedajad. Igal

esitlusõhtul esineb 6–8 artisti. Seekordse ehk 16. festivali muusikaprogrammis toimus kolme päeva jooksul kokku 28 esitlusõhtut.

EPMK on TMW-le olnud algusest peale sisuliseks koostööpartneriks ning korraldanud pärimusmuusika artiste esiletõstvat esitlusõhtut, mis kandis tänavu nime “Viljandi pärimusmuusika festivali lava”. Esitlusõhtu toimus 6. aprillil Erinevate Tubade Klubis. Sündmusel esines kokku seitse artisti – Eestist astusid lavale Duo Mann & Juula, Juhan Uppin ja Duo Ruut ning välismaistest artistidest esinesid Maria Mazzotta Itaaliast, Korrontzi Hispaaniast, Polenta Soomest ja Le Diable à Cinq Kanadast.

Lisaks esitlusõhtule toimus TMW-l kaks EPMK kureeritud ettevõtmist – Viljandi pärimusmuusika festivali vastuvõtt ning paneeldiskussioon TMW konverentsiprogrammis. Mõlemad ettevõtmised olid suunatud festivalil osalevatele delegaatidele, sh nii artistidele kui muusikatööstuse esindajatele, ning andsid lisaväärtuse Viljandi pärimusmuusika festivali nähtavuseks. Vastuvõtt oli koht, kus üksteisega tutvuda ja vahetada mõtteid tuleviku koostööks. Viljandi pärimusmuusika festivali kureeritud paneel toimus TMW raames esimest korda. Paneel kandis pealkirja “*The vitality of folk music festival – favouring the youth as a key to success*” ning tõi fookusesse noorte osaluse pärimusmuusika festivalidel. Paneelis jagasid kogemusi pärimusmuusika festivalide esindajad Norrast, Soomest, Taanist ja Eestist. Paneeli modereeris mitmete pärimusmuusika artistide mäenedžer Marili Jõgi.

2.2. Eesmärgid, sihtgrupp ja mõju

Projekti eesmärk on alati midagi konkreetset, mille valmis- või olemasolu saab hinnata projekti lõpus (Perens, 2019). Esitlusfestivali (ingl k *showcase festival*) eesmärk on uute talentide näitamine muusikavaldkonna delegaatidele, kelle huvi on artisti esindada, managerida või pakkuda talle esinemisväljundit (Rykkja & Thorkildsen, 2022). Nimetatud eesmärgi täitmist saab mõõta festivalil loodud kontaktide arvu või algatatud koostöödega. Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu peamine eesmärk on luua platvorm pärimusmuusika ekspordiks (vt tabel 1). EPMK kohalolek TMW-l täidab organisatsiooni sisulisi eesmärke kuuludes peamiselt kuuenda strateegilise eesmärgi alla, mis ütleb, et eesti pärimusmuusika kuvand ja koostöövõimekus on rahvusvaheliselt hinnatud ning konkurentsivõimeline (EPMK, 2023).

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtut saab vaadata ka kui sündmusturunduse projekti. Kotleri, Kartajaya ja Setiawani (2016) järgi määratletakse sündmusturundust strateegilise turundusmeetmena, kus ettevõtted kavandavad ja viivad ellu sündmusi, et edendada oma brändi, tooteid või teenuseid. Sündmus loob otsesed ja interaktiivsed suhted tarbijatega, mis suurendavad brändi tajumist ja lojaalsust. Sellises vaates on Viljandi pärimusmuusika festival bränd, mida esitlusõhtu korraldamisega tugevdatakse olles nähtav Põhja-Eestis, kus asub 20% festivali publikust (EAS, 2022).

Tabel 1. Projekti eesmärgid.

Eesmärk	Tegevused	Mõõdik	Tulemus 2024
Platvorm on loodud eesti pärimusmuusika ekspordiks ning uute rahvusvaheliste koostööde algatamiseks.	Esitlusõhtu kureerimine, vastuvõtu korraldamine	Viljandi pärimusmuusika festivali lava artistide loodud kontaktide arv	ligikaudu 25 kontakti, sh algatus üks Balti- ja Põhjamaade tuur, kutse Leedu festivalile, lepingu sõlmimine muusika sünkroniseerimise ettevõttega
Viljandi pärimusmuusika festivali bränd on tugevam olles nähtav väljaspool oma tegelikku toimumispaika.	Esitlusõhtu kureerimine	publiku arv	esitlusõhtule müügi 93 üksikpiletit + sündmuselt käis läbi ligikaudu 400 TMW passiomanikku
Eesti Pärimusmuusika Keskus on loonud uusi kontakte tuleviku koostöödeks nii Eesti kui rahvusvaheliste partneritega.	Vastuvõtu korraldamine, EPMK osalemine konverentsil	EPMK töötajate loodud kontaktid	10 loodud kontakti, sh algatus koostööplaani Soome pärimusmuusika festivaliga ning tekkisid koostööideed India ja Kanada festivalide korraldajatega

2024. aastal oli EPMK siht TMW-l lisaks esitlusõhtu ja artistidega seotud eesmärkidele tuua konverentsil fookusesse pärimusmuusika valdkond. Viljandi pärimusmuusika festivalil on 30 aastat kogemust kasvades väikesest kontserdist üheks Balti ja Põhjamaade suurimaks pärimusmuusika festivaliks ning olles seejuures esiletõstetud oma

noore publiku poolest (Kamp, 2023). Eesmärk sai täidetud kureerides paneeli “*The vitality of folk music festival - favouring the youth as a key to success*”.

Efektiivseks turundamiseks ja sündmuse disainimiseks on tarvilik teada, milline on sündmust külastav publik. Sihtgrupp saab segmenteerida näiteks demograafiliste, geograafiliste ja ostukäitumist mõjutavate tunnuste alusel. (Kolb, 2005) Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtul on kaks erinevat sihtgrupp:

- 1) muusikahuvilised inimesed vanuses 20-50, kes on valdavalt keskmise või kõrgema sissetulekuga ja, kes elavad Tallinnas või Tallinna lähistel, sh Viljandi pärimusmuusika festivali külastajad;
- 2) delegaadid ehk muusikatööstuse esindajad, sh mäenedžerid, ajakirjanikud, artistid ning festivalide ja plaadifirmade esindajad üle maailma. Kõige enam TMW deegaate on pärit Eestist või teistest Euroopa riikidest.

Iga sündmusega kaasnevad nii positiivsed kui negatiivsed mõjud erinevatele eluaspektidele. Sündmuse mõjusid saab hinnata erinevates keskkondades, sh sotsiaal-kultuurilises, poliitilises, turismi ja majanduse kui ka ehitatud ja looduskeskkonnas. (Müristaja & Tarmula, 2011) Vaadeldes Tallinn Music Weeki tegevust võib näha positiivseid mõjusid igas nimetatud keskkonnas: festival pakub sotsiaal-kultuurilises aspektis ühiskonnale mitmekesist elamust ja soodustab uute kontaktide teket, panustab poliitilises keskkonnas Eesti rahvusvahelise tuntuse suurendamisse, elvdab turismi ning pakub arengu- ja ärivõimalusi, ning võimestab linnakeskkonda (TMW. *s.a.*). Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu toob fookusesse žanri, mis väärtustab elava muusika traditsiooni ning tutvustab rahvusvahelisele publikule ainulaadset osa eesti kultuurist. Niimoodi annab esitlusõhtu panuse positiivseks muutuseks sotsiaal-kultuurilises keskkonnas. Kõige olulisem mõju Tallinn Music Weeki toimumisel on eesti muusikamaastikule ja eesti muusikatööstuse kohalolule rahvusvahelises võrgustikus. Sündmuse toimumine täidab “Kultuur 2021-2030” arengukava, mille kaheks üldeesmärgiks on tugev ja toimiv Eesti kultuurielu ning hoitud ja hinnatud Eesti kultuurimälu (Kultuuriministeerium, 2022). Sündmuse lai rahvusvaheline ulatus toob kaasa palju lennureise, mis mõjutab negatiivselt meie looduskeskkonda. Samuti on keskkonnale negatiivne mõju sündmuse jaoks loodavatel turundusmaterjalidel, mis on kasutatavad ainult ühel aastal. Konkreetselt Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu jaoks trükkisime piiratud arvul plakateid. Toodetud flaietid ja kleepsud olid loodud levitamaks infot Viljandi pärimusmuusika festivali kohta ja need on kasutatavad aastaringelt.

3. Korraldusprotsess

Projekti elutsükkel koosneb neljast etapist: projekti algatamine, plaanimine, elluviimine ja lõpetamine. Algatamise käigus keskendutakse projekti vajadusele ja teostatavusele (Perens, 2019) – nii algas ka Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu korraldusprotsess aruteluga EPMK siseselt, et selgitada välja vajadus ja võimekus projekti korraldamiseks. Projekti vajalikuks hindamise järel otsustati, kes on projektijuht. 2023. aasta novembris toimus esimene koosolek TMW ja nende partneritega, kes erinevaid esitlusõhtuid korraldavad. Projektijuhina osalesin kõikidel TMW koosolekutel ning koostasid lähtuvalt nende etteantud tähtaegadest ja plaanist tegevuste ajakava (vt lisa 2) ehk projektiplaani, mis on projekti organiseerimise aluseks (Perens, 2019).

3.1. Planeerimine

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu näol on tegemist koostööprojektiga, kus korraldusprotsess toimub tihedas koostöös TMW meeskonnaga. Kõigepealt panime paika esitlusõhtu toimumiskoha- ja -aja, et see sobituks kavasse teiste TMW muusikaõhtutega. Toimumisaja- ja koha paika saamisega algas ka turundusplaani täitmine, mille esimeseks etapiks oli kujunduste loomine. Kujundustes lähtusime suvise XXXI Viljandi pärimusmuusika festivali elementidest, et esitlusõhtu oleks äratuntavas seoses festivaliga. Kultuuriturunduses võetakse sündmust kui toodet, mida sihtgrupp tarbib (Kolb, 2005). Sündmuse turundusplaani on esitatud lisa nr 3.

Korraldusprotsessi oluline osa oli programmi loomine. TMW formaadi järgi kandideerivad artistid festivalile esinema, et näidata end rahvusvahelistele delegaatidele. 2024. aastaks oli festivalile kandideerinud esinema 1669 artisti, kellest valiti välja 175 ja kes jaotusid ära 28 esitlusõhtu vahel. Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu artistid valisid välja koos kuueliikmelise EPMK töötajatest koosneva programminõukoguga. Programmi paika panemisel arvestasime artistide muusikat, varasemat tegutsemist, eesmärke ning üldisemalt esitlusõhtu kava ülesehitust. Samuti tuli arvesse võtta TMW jaoks olulisi tegureid, mille järgi ca 50% artistidest peavad olema Eestist ning esinejate seas peab võrdselt olema esindatud naissoost või LGBTQ+ esindajad ja meessoost isikud. Viimane on oluline, kuna festival on osa ülemaailmse muusikavaldkonna soolise võrdsuslikkuse algatusega

Keychange (TMW, *s.a.*). Artistidega sõlmisime kokkulepped e-kirja teel, kus olid välja toodud esinemise tingimused, nõuded ja võimalused, mida TMW pakub.

Esitlusõhtu produktsioonimeeskonna panin paika koostöös TMW produktsiooni koordineerijaga. Produktsiooni detailide paika panemine sisaldas kõikide artistidega nende tehniliste vajaduste kaardistamist ja läbi rääkimist, heliproovide ja esinemiste ajakava loomist ja kommunikeerimist, visuaalse lahenduse paika panemist, logistilise vajaduste/võimaluste kaardistamist. Piletimüügi, vabatahtlike kaasamise ja turvameeskonna koordineerimisega tegeles TMW tiim, kuid iga esitlusõhtu korraldaja vastutada oli nimetatud valdkondadega tegelemine kohapeal.

Selleks, et esitlusõhtu kannaks Viljandi pärimusmuusika festivali visuaalset identiteeti planeerisime lavakujunduse osana Viljandi pärimusmuusika festivali banneri. Samuti lõin festivali tunnuselementidega kujundused iga artisti ja sündmuse ajakava kohta, mida näitasime Erinevate Tubade Klubis asuvatel ekraanidel kogu sündmuse vältel (vt lisa 8).

Esitlusfestivali oluline osa on kohtumine delegaatidega, kellega soovitakse koostööd teha (Galuszka, 2021, lk 60). Kohtumiste soodustamiseks korraldasime vahetult enne esitlusõhtut kinnise vastuvõtu, kuhu kutsusin personaalselt esitlusõhtu artistid ning pärimusmuusika valdkonna delegaadid. Vastuvõtu sponsoriks kaasasin Viljandi pärimusmuusika festivali sponsori Moe Distillery, kes pani välja erinevaid jooke oma sortimendist. 2024. aastal TMW-l joogipartnerit polnud, seega oli meil luba kaasata enda sponsor. Väikesest eelarvest tulenevalt hoolitsesin ka vastuvõtu suupistelaua eest. Paneeli kureerimise ülesannete hulka kuulus fookuse paika panemine, sõnastamine, läbi rääkimine TMW konverentsijuhiga ning kokkulepete sõlmimine osalejatega.

3.2. Sündmuse läbiviimine ja järeltegevused

Sündmuse toimumispäeval oli minu vastutada, et kõik asjaosalised oleksid vajaliku infoga kursis, kontserdipaik õhtuks valmis ja vabatahtlikud juhendatud, et õhtu kulgeks planeeritud ajakava järgi (vt lisa 4). Päeva esimeses pooles toimus panel ning vahetult enne esitlusõhtut leidis aset vastuvõtt. Vastuvõtt läks sujuvalt üle esitlusõhtule, mille struktuuri järgi oli igal artistil lavaaega 30 minutit ning bändide vahetuseks 20 minutit. Terve õhtu vältel oli väga oluline pidada kinni ajakavast. Projekti läbiviimise protsessi ja ette tulnud keerukused avan riskianalüüsi ja sündmuse analüüsi peatükkides.

Projekti toimumise järgselt tegelesin kokkuvõtete tegemise ja tagasiside kogumisega. Projekti lõpetamisel on tavaliselt kaks eesmärki: anda hinnang projekti tulemustele ning fikseerida projekti käigus tehtud vead, mida järgmisel korral vältida (Perens, 2019). Tagasisidet kogusin sündmusel esinenud artistidelt, meeskonnaliikmetelt ning EPMK töötajatelt, kes sündmusel delegaatidena osalesid. Tagasiside koosolek toimus ka TMW muusikaprogrammi korraldajatega. TMW kogus enda küsitlustega tagasisidet delegaatidelt ning festivalipassi ostnud külastajatelt.

3.3. Meeskond

Projekti eesmärgist eristatakse ka projektijuhtimise eesmärki, mis on projekti algatamise, planeerimise, elluviimise, kontrolli ja lõpetamise protsessi juhtimine ning meeskonna suunamine projekti eesmärgi saavutamiseks (Perens, 2019).

Projektijuhi rollile lisaks täitsin korraldamise käigus ka turundaja rolli olles igapäevaselt ametis EPMK turundusspetsialistina. Projektjuhina vastutasin esitlusõhtu ja lisategevuste korraldusliku toimumise eest ning turundajana vastutasin turundusplaani täitmise eest. TMW meeskonnaliikmetest tegin kõige tihedamalt koostööd muusikaprogrammi ja produktsioonijuhi, konverentsi programmijuhi ja produktsiooni koordineerijaga. Taustajõududena aitasid sündmuse toimumisele kaasa teised TMW ning EPMK töötajad (vt joonis 3). Ülesanded esitlusõhtu korraldaja ja TMW vahel jagunesid järgnevalt:

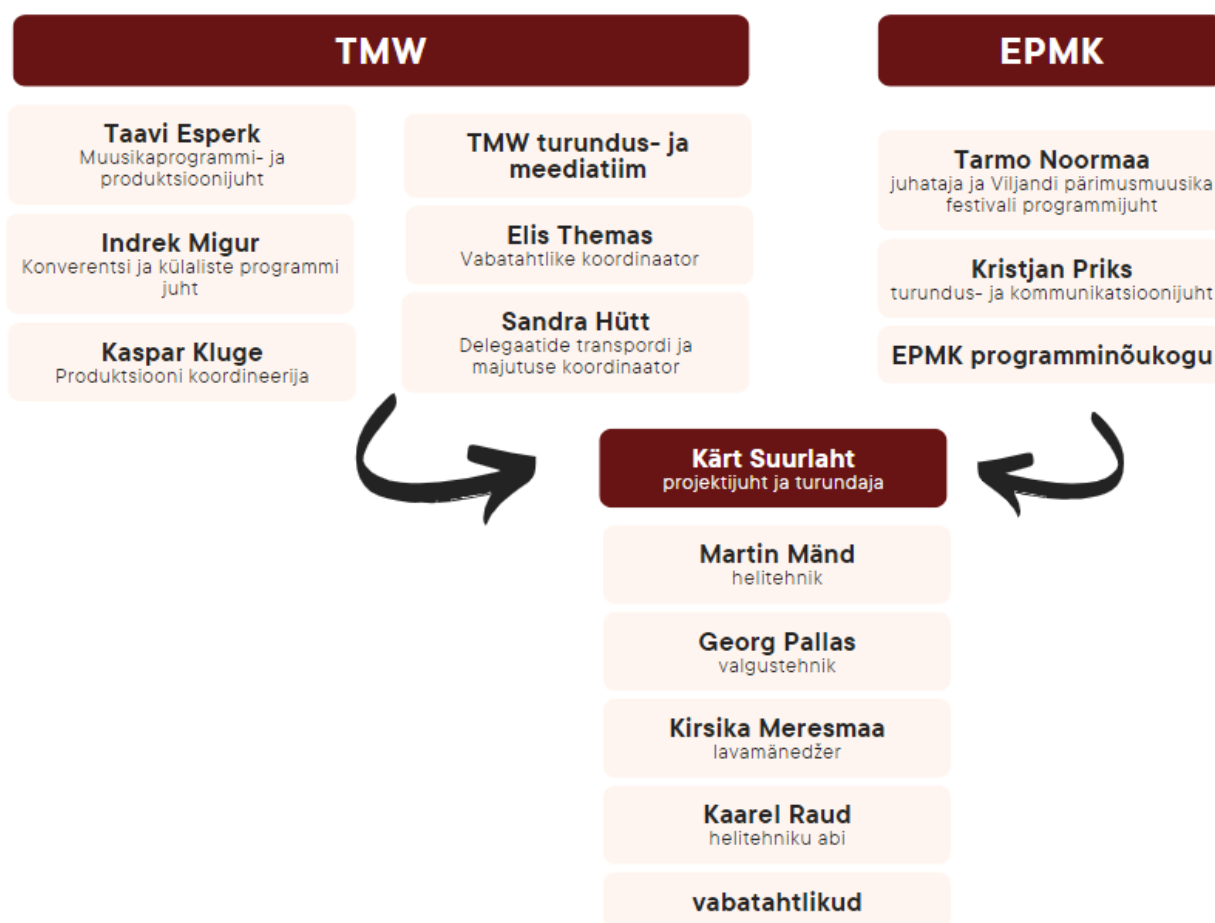
- TMW tegeles delegaatide transpordi ja majutusega, kontserdipaiga broneerimise ja produktsiooniks vajaliku helitehnika rendiga, vabatahtlike koordineerimisega, üldise turunduse ja kommunikatsiooniga, Eesti Autorite Ühingu lepingu sõlmimisega ning piletite eelmüügiga (sh eelarveline vastutus);
- EPMK vastutusalasse kuulus programmi loomine, artistidega suhtlemine, produktsioonitiimi ja vajalike detailide paika panemine, sündmuse ajakava loomine ja selle järgimise eest vastutamine, sündmuse kujunduste loomine, esitlusõhtu turundus, kohapealne piletimüük ja kontserdipaigas toimunu eest vastutamine. Vastuvõtu ja paneeli planeerimine oli täielikult EPMK kanda.

Perensi (2019) järgi koosneb projektigrupi liikmete juhtimine alluvate motiveerimisest, informeerimisest, toetamisest, delegeerimisest, konfliktide lahendamisest ja

tegevuse hindamisest. Minu kohapealne juhitud meeskond koosnes helitehnikust ja tema abist, valgustehnikust, lavamäenedžerist ning vabatahtlikest. Meeskonna kokkupanemisel võtsin arvesse nende varasemat kogemust, et tagada kõrge kvaliteediga sündmuse produktsioon.

Meeskonda informeerisin kõigest vajalikust e-kirja teel, et hiljem oleks info kergesti leitav. Suuremaid koosolekuid viisin läbi koos EPMK programminõukoguga, et panna paika esitlusõhtu artistid, paneeli eesmärk ja sisu. Korraldusprotsessi jaoks tegin peamiselt üksühele koosolekuid TMW tiimiliikmetega ning lavamäenedžeriga, kellele ülesandeid delegeerisin. Olulised olid ka tagasiside koosolekud nii TMW kui EPMK kolleegidega. Projektijuhina oli minu jaoks oluline usaldussuhe meeskonnaga, et probleemi korral oleks meeskond valmis sellest koheselt rääkima.

Joonis 3. *Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu meeskonna struktuur.*

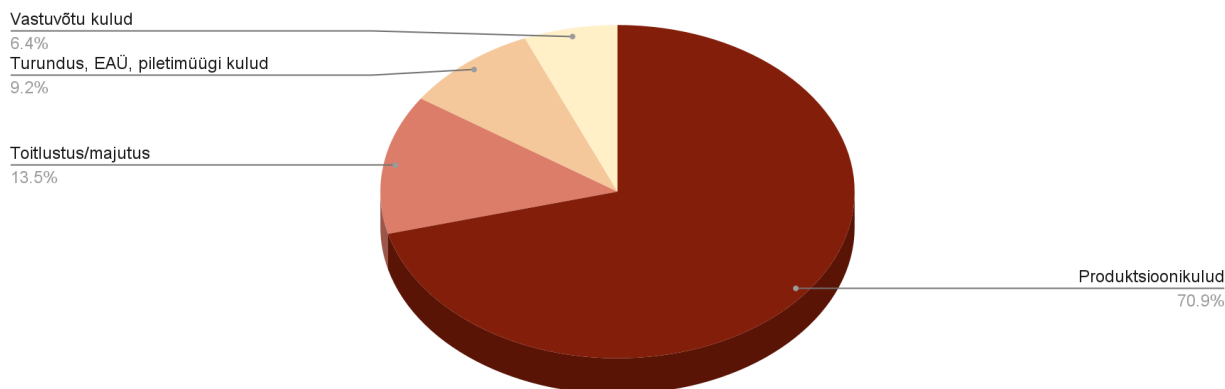
3.4. Rahastus

Eelarve on tuleviku tegevuskava väljendatuna rahas, mis üldjuhul koosneb tuludest ja kuludest (Üksvärv, 2004 lk 369). Kulud on üks kuuest projekti muutujast, mis on olulisel kohal iga projekti juures (Perens, 2019). Tallinn Music Weekil vastutab peaaegu kõikide esitlusõhtute eelarve ja selle täitmise eest korraldajad Shiftworks OÜ ja MTÜ Muusikanädal, kelle arvele läheb ka piletitulu. Festivali tulud koosnevad peamiselt omatulust ehk piletimüügist, avaliku sektori toetustest ning sponsorite ehk eratoetajate panusest. Peamised avaliku sektori toetajad on Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Muusikalinn Tallinn ja British Council. Festivali suurtoetaja erasektorist on Nordic Hotel Forum. Lisaks on TMW-l mitmeid rahvusvahelisi partnereid. (TMW, *s.a.*) Kogu TMW 2024. aasta festivali eelarve oli ligikaudu 575 000 €.

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu eelarve oli 5019,99 € (vt lisa 5). Esitlusõhtu produktsiooniga seotud kulud olid TMW kanda, kuid lisakulud, sh vastuvõtu korraldamine, olid EPMK kanda. Esitlusõhtu kulude jaotus on joonisel nr 4. Esitlusfestivali eelarve juures on oluline ära märkida, et esinejatele ei tasuta honorare ega kaeta majutus- ja toitlustuskulusid. Erandiks on välisesinejad, kellele kompenseeritakse ühe öö majutus ning lõunasöök esinemispäeval. Esitlusõhtu eelarve ideaalne eesmärk on katta üksikpiletite müügiga ära esitlusõhtu korralduskulud. Võttes aluseks eelmise aasta piletimüüginumbrid, prognoositi Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtule miinus. Kuigi tänavu oli piletimüük suurem kui eelmisel aastal, siis projekt lõppes planeeritud miinusega. Kuna TMW koosneb paljudest esitlusõhtutest, siis kogu muusikaprogrammi eesmärk on võrdsustada tulud ja kulud kõikide esitlusõhtute peale. Suurema piletituluga esitlusõhtud katavad ära vähem teenivad esitlusõhtud. Siinkohal toon välja, et esitatud eelarves pole arvestatud avaliku sektori ega sponsorite toetuseid, mis jagunevad ära kogu festivali kulude katteks.

EPMK tehtud kulutused kaetakse organisatsiooni 2024. aasta turunduse ja külaliste võõrustamise eelarvest. Projektijuhile ei ole määratud eraldi tasu, kuna töö kuulus minu kui EPMK turundusspetsialisti tööülesannete hulka. EPMK tööjõukulud katab iga-aastane Kultuuriministeeriumi tegevustoetus ja organisatsiooni teenitav omatulu.

Joonis 4. Projekti kulude jaotus.

3.5. Riskianalüüs

Ettevõtete jaoks on võimaluste ja riskide õigeaegne märkamine ja nendega toimetulek olulise tähtsusega. Iga riski juures hinnatakse selle mõju projekti protsessile ja eesmärkidele ning riski esinemise tõenäosust. (Perens, 2019).

Peamised Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtuga seonduvad riskid puudutasid artiste ja külastajaid. Välisesinejate puhul lisandusid riskid, mida korraldaja mõjutada ei saa, sh lennu tühistamine, kuid mille juhtumise korral on vajalik edasi tegutsemine plaan riski juhtimiseks (Perens, 2019). Selleks koostas projekt planeerides riskianalüüsi, mis on esitatud lisas nr 6.

Sündmuse planeerimise ja läbiviimise käigus pidin tegelema kolme realiseerunud riskiga. Kaks päeva enne paneeli toimumist teatas üks panelistidest, et ei saa Eestisse tulla, seega leidsin pärimusmuusika festivalide esindajate seast tema asemele uue panelisti. Sündmuse ajal, täpsemalt Duo Ruudu kontserdi ajal, tekkis olukord, kus saal täitus maksimaalselt inimestega, mistõttu pidime umbes 10 minutiks turvalisust ja publiku heaolu arvestades ukсед uuele publikule sulgema. Kontserdi lõppedes ootasime, kuniks kriitiline mass inimesi kontserdipaigast lahkus ja seejärel avasime taas ukсед. Õnneks jäid ukse taha vaid üksikud inimesed. Publiku suunamisel tegime koostööd nii turvamehe kui vabatahtlikega. Kolmandaks tuli sündmusel ette intsident, kus üks ebaadekvaatses seisundis

külastaja astus korduvalt lavale ja tuli lava taha segades artiste ning seejuures eirates nii minu kui lavamänedžeri keelavaid sõnu. Pärast mitmeid taolisi segamisi palusime turvatöötaja abiga külastajal lahkuda.

4. Sündmuse analüüs

Projekti protsessi hindamise eesmärkideks on analüüsida projekti tegevuste toimumist plaanipäraselt, selgitada kommunikatsiooni võimalike ebakõlade põhjus-tagajärg seos, analüüsida tegevuse tulemuslikkust ning hinnata projekti sisulist arengut (Perens 2019). Võttes aluseks koostatud projekti tegevusplaani, saan öelda, et kavandatu läks plaanipäraselt. Ette tuli vaid üks ootamatu muudatus seoses välismaise panelisti reisi ärajäämisega. Plaanipärase tegutsemise aluseks võib pidada pidevat kommunikatsiooni erinevate osapooltega, mis loob inimeste vahel usalduse (Üksvärav, 2004).

Plaanipärased ettevalmistused viisid korralduslikult eduka sündmuse toimumiseni. Sündmuse ettevalmistamisel ja selle toimumise vältel töötas pädev produktsioonimeeskond. Esitlusõhtu tehnilise toimimise eeliseks oli faktor, et tegemist oli TMW muusikafestivali kolmanda päevaga, seega nii tehniline tiim kui ka vabatahtlikud teadsid, kuidas kohapealsed süsteemid toimivad. Ainus produktsiooni segav isik oli vabatahtlikuna kaasatud videograaf. Kuigi filmimisluba oli artistidelt olemas, siis kohapeal aetas videograaf mitmel korral oma kaamerad kohtadesse, mis artiste häirisid. Lahendasime olukorra andes kindlaid suuniseid videograafile seejuures suheldes artistidega.

Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu oli publikunumbrites edukam kui eelmisel aastal. 2023. aastal oli piletiostjaid 76, tänavu oli neid 93. Lisaks piletiostjatele käis esitlusõhtult läbi ligikaudu 400 inimest, kes omasid kas festivalipassi, mis andis ligipääsu kõikidele esitlusõhtutele või delegaadi passi, mis andis ligipääsu kogu festivalile, sh konverentsile. Kõige enam rahvast oli Duo Ruudu kontserdi ajal, kui saalis oli ligi 300 inimest. Täpset inimeste arvu terve õhtu vältel ei monitooritud. TMW 2024 erinevad esitlusõhtud olid üldiselt publikunumbrites samuti edukamad kui eelneval aastal. Üksikpileteid osteti kokku 3700, mis on 17,5 % protsenti rohkem kui 2023. aastal.

Erinevate Tubade Klubi sobis väga hästi pärimusmuusika õhtuks – seal tekkis eriline atmosfäär, mida tõdes ka TMW-st kirjutanud ajakirjanik Aimar Ventsel (2024). Erinevate Tubade Klubi asub 4. korrusel, kuhu pääsevad külastajad vaid treppi kasutades. TMW publik

külastab tihtipeale ühe õhtu jooksul mitut esitlusõhtu, 4. korrusel asuv kontserdipaik ei soodusta lihtsalt läbi astumist. Lifti/kaldtee puudumine muudab kontserdipaiga ligipääsmatuks ka liikumispuudega isikutele, mis omakorda takistab TMW eesmärgi täitmist olla avatud kõigile (TMW, *s.a.*).

Esitlusõhtule lisaks toimunud EPMK kureeritud vastuvõtt ja paneel kulgesid korralduslikult samuti hästi. Paneeli tuli kuulama ligikaudu 25 inimest. Paneeli edu taga oli moderaatori Marili Jõgi põhjalik eeltöö. Paneel aitas kaasa pärimusmuusika delegaatide omavahelisele kontakti loomisele, sest juba vastuvõtule tulid panelistid üheskoos. Vastuvõtt tõi kokku pärimusmuusika valdkonna delegaadid, kes olid huvitunud nii artistidest kui koostööst EPMK-ga, peamiselt Viljandi pärimusmuusika festivaliga. Tipphetkel oli vastuvõtul 50 inimest. Tänu vastuvõtule algatus EPMK juhatajal ja Viljandi pärimusmuusika festivali programmijuhil mitu koostööplaani – sidemeid loodi nii Soome, Itaalia, Kanada kui India korraldajatega. Kui artistidele on esitlusfestivalil esinemine seotud eesmärgiga minna oma muusikaga uuele välismaisele turule (Galuszka, 2021), siis EPMK-le on just TMW koht, kus kohtuda ka oma Eesti partneritega. Pean oluliseks tuua see aspekt välja, sest EPMK tegutseb põhiliselt Viljandis ja kuigi internet võimaldab olla partneritega ühenduses, siis silmast silma kohtumistel on suurem ja olulisem mõju.

Kuigi korralduslikult kulges nii esitlusõhtu kui lisategevused hästi, siis tekitas kohapealne olustik mitmeid mõtteid, kuidas järgmisel korral sündmust paremini ja sisuliselt läbimõelduna teha. Erinevate Tubade Klubi saali paigutus oli kogu sündmuse vältel nii, et poole saali ulatuses olid diivanid ning teine pool saali oli seismisalaks. Esitlusõhtu juures küll prognoosisime, millisele kontserdile tuleb kõige enam rahvast, kuid inimeste paigutamisega saalis või saali ümber töstmisega oleksime saanud kitsaid olusid leevendada.

Viljandi pärimusmuusika festivali melu on tuntud pidevate pärimusmuusika jämmide ehk improviseeritud ühismusitseerimiste poolest. Selleks, et tuua festivali meeleolu ka esitlusõhtule tärkas idee korraldada kontserdipaigas organiseeritud jämmid, mis looks meeleolu, kuid ei segaks lavale astuvaid artiste ega publiku liikumist. Lisaks esitlusõhtu kontserdipaigale saaksid jämmid toimuda ka mõnes kohvikus või TMW linnafestivali osana.

Vastuvõtu osas tekkis kaks arenguideed. Esiteks pärimusmuusika või selle žanriga külgnevate esitlusõhtute kuraatorid võiksid ühendada jõud, et korraldada ühine avalik pärimus- ja maailmamuusika vastuvõtt. Teiseks tuleks vastuvõtule luua läbimõeldum

struktuur, et lisaks oma vahel tutvumisele oleks vastuvõtul ka harivaid või meelelahutuslikke nüansse.

Artistide tagasisidet esitlusõhtule ja kogu TMW kogemusele küsisin isiklikult ning hea meel oli kuulda, et neile oli osalemine kasulik tuues mitmeid uusi kontakte ja koostööplaane. Korralduslikult neil etteheiteid ei olnud. Publiku ja delegaatide tagasiside küsitlusest selgus, et 28 esitlusõhtu seas oli Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu publiku kuues lemmik ning delegaatide lemmikuim artist oli esitlusõhtul esinenud artist Duo Ruut. Nii TMW kui EPMK meeskonna koosolekutel kõlas ka positiivset tagasisidet eelkõige Erinevate Tubade Klubis tekkinud mõnusa meeleolu ja hea helikvaliteedi kohta.

5. Refleksioon

Esitlusõhtu kureerimine oli minu jaoks esmakordne kogemus. Olin varasemalt osalejana külastanud TMW-d, kuid mul puudus aimdus selle korralduslikust protsessist. Korraldusprotsess andis kogemuse rahvusvahelise sündmuse koordineerimisest ja sisulise programmi loomisest.

Korraldusprotsessis oli hetki, kus tundsin end pädeva ja enesekindlana, kuid esines ka momente, kus enda kogemustepagasist jäi puudu. Pidasin kogu protsessi vältel väga oluliseks ausat ja pidevat kommunikatsiooni nii kaastöötajate kui ka artistide ja delegaatidega. Usun, et erinevate natuuridega inimestega suhtlemine ning seejuures süsteemselt toimetamine on minu tugevus. Programmi koostamise abistamisel panin tähele, et palju oli abiks minu varasem kokkupuude ja teadmine pärimusmuusikast. See aitas mul sisulistes küsimustes kaasa rääkida ja hiljem vajalikke tekste luua ja toimetada. Positiivne mõju korraldusprotsessile oli kindlasti ka minu varasemal kogemusel sündmuste korraldamisel ning kultuurikorralduse õppekava läbimisel. Lisaks toetas rahvusvahelise projekti keskmes olemist õpingute ajal läbitud praktika välismaal ERASMUS+ programmiga.

Kuigi isiklik kogemus pärimusmuusikas aitas kaasa sisuliste arutelude eestvedamisele, siis tundsin, et vajaka jäi programmi koosoleku juhtimise oskusest. Lõin koosoleku ettevalmistamiseks süsteemi, mille alusel arutelu pidi toimuma, kuid keerukas oli arutelu käima saada. Leian, et protsessi takistas ka asjaolu, et koosolek toimus olude sunnil veebis. Teine valdkond, millega mul varasem kogemus puudus, oli rahvusvahelise vastuvõtu

korraldamine, mille sarnasel polnud ma varem käinud. Vastuvõttu puudutavates küsimustes pidasin nõu kolleegidega.

Valdav korraldusprotsessi emotsionaalne foon oli positiivne. Eriti head meelt tekitasid meeskonnaliikmed, kellega koostöö sujus lodusalt. Kohati tekitasid ärevust TMW tähtjad, mis olid EPMK toimimist arvestades liiga väikese etteteatamise ajaga. Sisulistes küsimustes nagu seda on programm või ka paneeli pealkiri, ei olnud mina otsustav isik, vaid info vahendaja, mistõttu oli kommunikatsiooniahel pikem ja otsuse tegemine aeganõudvam. Hoides pidevalt TMW tiimi kursis EPMK arengutega, saime vajaliku õigeks ajaks otsustatud. Kõige enam jõudu andis korraldades see, kui nägin ja tundsin, kuidas teistele inimestele läheb minu tegevus korda – olgu selleks inimeseks delegaat, kes on vaimustunud pärimusmuusikast või tiimikaaslane, kes võtab aja ja mõtleb kaasa, et leida probleemile lahendus.

Korraldusprotsess õpetas mulle kõige enam seda, kuidas toimib üks esitlusfestival. Protsessi käigus mõistsin, et mul tuleb teadlikumalt praktiseerida koosolekute läbiviimist, et need oleks võimalikult efektiivsed. Samas sain aru, et sisuliste koosolekute jaoks tuleb planeerida pikem aeg, et saaks aruteluga minna sügavamale ning selle tulemusena formuleeruksid konkreetsete ettepanekud. Paneeli kureerides mõistsin, et selle eestvedaja võiks olla ühtlasi ka paneeli sisuline juht, kes paneb paika panelistid, tutvustava teksti jm. Niimoodi jääks ära vahendaja roll, mis pikendab kommunikatsiooniahelat.

Kõige parem meel kogu projekti juures oli tagasiside artistidelt, kes mainisid erinevaid nimesid, kellega nad tänu TMW-le kontakti lõid ja koostööd alustavad. Korraldamise ja analüüsimise käigus mõistsin, et mulle läheb kõige enam korda sündmuse korraldamine, mil on juures sisuline kasulik tegur. Rõõmu pakkus, et ka EPMK töötajad said uusi ja kasulikke kontakte.

Tehtu analüüsimine toimus sisuliste aruteludena nii EPMK kui TMW meeskonnasiseselt, sh juhendajaga. Koostöö juhendajaga oli väga sujuv ja hea – tema nõuanded ja teadmised olid abiks nii korraldusprotsessi juures kui ka selle kokkuvõtmise ja analüüsimise osas. EPMK töötajate osalemine nii esitlusõhtul kui TMW konverentsil andis hulga uusi mõtteid tulevikuks nii kureeritava esitlusõhtu kui EPMK teisteks tegevusteks. Arutelud nii EPMK kui ka TMW meeskonnaga andsid kindla impulsi esitlusõhtu korraldamise jätkamiseks. Olen tänulik, et EPMK usaldas mind esindama nii väarikat brändi nagu seda on Viljandi pärimusmuusika festival. Brändi tuntus ja mõjus lisas kaalu vastutusele, et brändi usaldusväärsus oleks hoitud.

Kokkuvõte

Kultuurikorralduse loov-praktiline lõputöö andis ülevaate festivali Tallinn Music Week raames toimunud projekti Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu korraldusprotsessist. Töö toob välja sündmuse planeerimise võtmekohad ning analüüsib protsessi kulgu. Töö asetab sündmuse kultuurilisse konteksti tuues välja projekti eesmärgid ja mõjud.

Tallinn Music Week on žanriteülene esitlusfestival ja muusikakonverents, mis pakub arengu- ja ärivõimalusi muusika- ja loomesektoris tegutsevatele inimestele. 16. korda toimunud festival leidis aset 3.–7. aprillini 2024 Tallinnas. Töö fookuses olev Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu toimus Tallinn Music Weeki muusikafestivali osana ja leidis aset 6. aprillil Erinevate Tubade Klubis. Esitlusõhtul esines seitse artisti – Eestist astusid lavale Duo Mann & Juula, Juhan Uppin ja Duo Ruut ning välismaistest artistidest esinesid Maria Mazzotta Itaaliast, Korrontzi Hispaaniast, Polenta Soomest ja Le Diable à Cinq Kanadast. Lisaks esitlusõhtule toimus projekti raames Viljandi pärimusmuusika festivali vastuvõtt ja paneeldiskussioon Tallinn Music Weeki konverentsil. Esitlusõhtut külastas kokku ligikaudu 500 inimest, vastuvõtt tõi kohale 50 pärimusmuusika valdkonnas tegutsevat inimest ning konverentsil toimunud paneeli käis kuulamas 25 inimest.

Projekti kõiki osi kureeris Eesti Pärimusmuusika Keskus. Sündmus tõi positiivseid tulemusi nii artistidele kui Eesti Pärimusmuusika Keskusele. Projekti analüüsimise käigus leiti, et esitlusõhtu korraldamine järgneval aastal on kasulik ja vajalik organisatsiooni strateegiliste eesmärkide seisukohast.

Projekti juures täitsin projektijuhi ja turundaja rolli tegutsedes igapäevaselt Eesti Pärimusmuusika Keskuses turundusspetsialistina. Olen tänulik, et mulle usaldati esitlusõhtu korraldamine, mis tähendas ühtlasi väärrika Viljandi pärimusmuusika festivali brändi esindamist. Tänan siiralt kõiki, kellega mul oli au projekti raames koostööd teha. Samuti soovin tänada juhendajat Anu Rannut väärtuslike nõuannete ja suurepärase koostöö eest.

Kasutatud allikad

- Alas, R., & Liigand, J. & Virovere, A. (2005). *Organisatsioonikäitumine: käsiraamat*. Külim.
- EAS. (2022). *Festivalide uuring*.
https://static.visitestonia.com/docs/3961300_festivalide-uuring-2022aruanne.pdf
- Eesti Pärimusmuusika Keskus. (2023). *Eesti Pärimusmuusika Keskuse arengukava 2026. aastani*.
- Eesti Pärimusmuusika Keskus. (s.a.). *Organisatsioonist*.
<https://folk.ee/meist/organisatsioonist>
- Eesti Pärimusmuusika Keskus. (s.a.). *Viljandi pärimusmuusika festival*. <https://folk.ee/teeme>
- Eesti Pärimusmuusika Keskus. (s.a.). *Põhikiri*.
<https://folk.ee/meist/dokumendid/eesti-parimusmuusika-keskuse-pohikiri>
- Eesti Pärimusmuusika Keskus. 2023. *Majandusaasta aruanne*. Äriregister.
<https://ariregister.rik.ee/est/company/80116582/>
- Enki Music. (2021). *Music Export Guide*.
<https://musicbc.org/wp-content/uploads/2021/11/MBC-MUSIC-EXPORT-GUIDE-IN-TRO.pdf>
- Galuszka, P. (2021). Showcase festivals as a gateway to foreign markets. In S. Pisfil (Ed.), *Researching Live Music: Gigs, Tours, Concerts and Festivals* (pp. 56-67). Routledge.
- Kamp, M. (2023, 21. september). Viljandi Folk Music Festival. *folker.world*.
<https://folker.world/live-dabei/viljandi-folk-music-festival-2/>
- Kartajaya, H., Kotler, P. & Setiawan, I. (2016). *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital*. Wiley.
- Kolb, B. M. (2005). *Kultuuriturundus*. Atlex.
- Kultuuriministeerium. (2021). *Kultuuri arengukava 2021-2030*.
<https://kul.ee/sites/default/files/documents/2022-03/KULTUUR%202030%20web.pdf>
- Müristaja, H. & Tarmula, K. (2011). *Sündmus- ja koosolekukorraldus*. Kirjastus Argo.
- Perens, A. (2019). *Praktiline projektijuhtimine*. OÜ HPB Koolitus.
- Rykkja, A. & Thorkildsen, K. L. (2022, juuli). Showcase Festivals: Gatekeepers and Bridge Builders in the Music Industries. *International Journal of Music Business Research*.
- Shiftworks OÜ. (s.a.). *Meist*. <https://shiftworks.ee/meist/>
- Shiftworks OÜ. (2023). *Majandusaasta aruanne*. Äriregister.
<https://ariregister.rik.ee/est/company/10844006/>

Sildna, H. (2009, 15. detsember). Tallinn Music Week: 2009 on olnud Eesti muusika jaoks hea aasta!. *Loov Eesti*.

<https://www.looveesti.ee/tallinn-music-week-2009-on-olnud-eesti-muusika-jaoks-hea-aasta/>

Sildna H. (2024, 3. aprill). *Delta*. Täna algab Tallinn Music Week [Intervjuu]. Klassikaraadio.

<https://klassikaraadio.err.ee/1609288355/delta-3-aprillil-tallinn-music-week-tulnukas-noored-lavastajad/>

Tallinna Linnavalitsus. (2021). *Tallinn Music Strategy 2022-2025*.

<https://www.tallinn.ee/et/media/313097>

Tallinn Music Week. (s.a.). *Meist*. <https://tmw.ee/et/meist>

Tallinn Music Week. (s.a.). *Partnerid*. <https://tmw.ee/partners>

Üksvärv, R. (2004). *Organisatsioon ja juhtimine*. TTÜ Kirjastus.

Ventsel, A. (2024, 30. aprill). Aimar Ventsel: käisin Tallinn Music Weekil minagi. *ERR*.

<https://www.err.ee/1609328898/aimar-ventsel-kaisin-tallinn-music-weekil-minagi>

Viljandi Linnavolikogu määrus. (2022). *Viljandi linna arengustrateegia 2035+ ja Viljandi linna arengukava aastateks 2022-2028*. RT IV, 08.10.2022, 22.

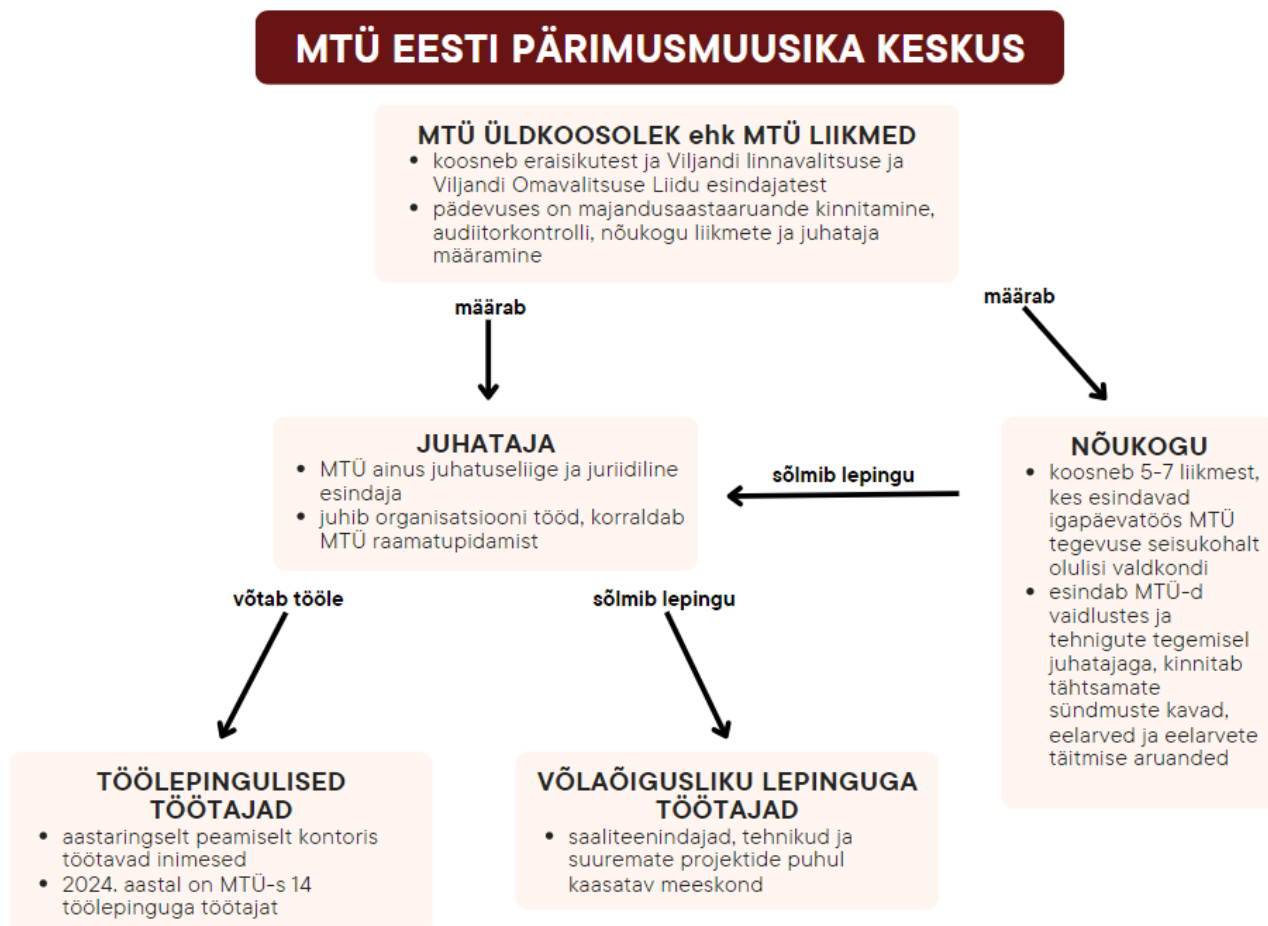
<https://www.riigiteataja.ee/akt/408102022022>

Viljandi pärimusmuusika festival. (2023, 28. juuli). *XXX Viljandi pärimusmuusika festival on alanud*.

<https://www.viljandifolk.ee/festivalist/uudised/xxx-viljandi-parimusmuusika-festival-on-alanud>

Lisa 1. Eesti Pärimusmuusika Keskuse struktuur

Joonis on koostatud Eesti Pärimusmuusika Keskuse põhikirja alusel.

Lisa 2. Tegevusplaan

AEG	TEGEVUS
november 2023	esitlusõhtu toimumispaiga ja -aja paika panemine
detsember 2023 - aprill 2024	turundustegevused (kujundused, reklaamtekstid, reklaamid, kutsed, uudiskirjad jm)
12. detsember 2023	esitlusõhtu pimemüügi algus (ilma artistide nimedeta)
detsember 2023 - jaanuar 2024	esitlusõhtu artistide paika panemine ja kokkulepete sõlmimine
jaanuar 2024	paneeli teema paika panemine
jaanuar 2024	Viljandi pärimusmuusika festivali poolt kutsutavate delegaatidega kokkulepete tegemine
22. jaanuar 2024	esitlusõhtu artistide avalikustamine
veebruar 2024	paneeli idee täpsustamine, kokkulepped panelistidega
veebruar-märts 2024	produksioonitiimi paika panemine
märts 2024	produksiooni detailide (sh ajakava, lavakujundus) paika panemine, suhtlus artistidega
märts 2024	artistide mentordamine
märts 2024	paneeli detailide paika panemine (aeg, koht, moderaator, ülesehitus)
märts 2024	vastuvõtu detailide paika panemine (aeg, koht, sisu, kutsed, sponsor)
6. aprill 2024	projekti läbiviimine
aprill	kokkuvõtete tegemine, artistidelt tagasiside kogumine, toimunu analüüs
11. aprill	tagasiside koosolek EPMK tiimisiselt
26. aprill	tagasiside koosolek TMW tiimiga

Lisa 3. Turundusplaan

Trükised - Kõik Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu jaoks loodud trükiste kujundamisel võtsime aluseks XXXI Viljandi pärimusmuusika festivali tunnuskujunduse.	
plakatid (esitlusõhtut reklaamiv)	
flaierid (Viljandi pärimusmuusika festivali reklaamiv)	
kleepsud (Viljandi pärimusmuusika festivali reklaamiv)	
Meiliturundus	
uudiskiri EPMK uudiskirja tellijatele	märts
Sotsiaalmeedia (Viljandi pärimusmuusika festivali Facebook ja Instagram)	
esitlusõhtu avalikustamine, Facebooki sündmuse loomine, piletimüügi algus	12. detsember
esitlusõhtu artistide avalikustamine	23. jaanuar
artistide tutvustamine, playlisti jagamine	veebruari-märts
esitlusõhtu reklaam sotsiaalmeedias, soodsamatele piletihindadele rõhumine, paneeli tutvustamine	märts
kohapeal toimuva jagamine, toimunud sündmuse galerii jagamine	aprill
Otseturundus	
kutsed vastuvõtule ja esitlusõhtule personaalsete e-kirjadega	märts
Meediaväljaanded (TMW-l oli oma alamleht Postimehe veebiportaalis)	
Postimees: artistiga intervjuu - Duo Mann & Juula	märts
Postimees: Viljandi pärimusmuusika festivali lava playlisti tutvustamine	märts
Postimees: artisti tutvustamine - Le Diable à Cinq	aprill

Lisa 4. Ajakava

Viljandi pärimusmuusika festivali lava / TMW
6. aprill algusega kell 19:00
Erinevate Tubade Klubi

SOUNDCHECKS	ARTIST	
11:30-12:30	Le Diable à Cinq	
12:30-13:30	Korrontzi	
13:30-14:15	Duo Ruut	
14:15-14:45	<i>paus</i>	
14:45-15:30	Polenta	
15:30-16:15	Maria Mazzotta	
16:15-17:00	Juhan Uppin	
17:00-17:45	Duo Mann & Juula	
18:00-19:00	vastuvõtt Erinevate Tubade Klubi väikses saalis	
19:00	uksed	
AEG	ARTIST	ESINEMISE KESTUS
19:15-19:45	Duo Mann & Juula	30 min
20:05-20:35	Juhan Uppin	30 min
20:55-21:25	Maria Mazzotta	30 min
21:45-22:15	Polenta	30 min
22:35-23:05	Duo Ruut	30 min
23:25-23:55	Korrontzi	30 min
00:15-00:45	Le Diable à Cinq	30 min

Lisa 5. Eelarve

KULUD			
Kululiik	Proгноос ilma KM-ta	Tegelik ilma KM-ta	Kommentaар
<i>Produktsoonikulud (TMW kanda)</i>			
Kontserdipaiga rent	€650.00	€635.00	Erinevate Tubade Klubi
Heli- ja valgustehnika teenus + rent	€2,200.00	€2,200.60	Backstage Records
Lavamänedžeri tasu	€300.00	€300.00	Kirsika Meresmaa
Tehnika transpordi abilised	€200.00	€53.85	
Turvameeskond	€300.00	€143.00	Meeskond Security OÜ
<i>Toitlustus/majutus (TMW kanda)</i>			
Esinejate suupisted + joogid	€100.00	€79.50	
Välisesinejate ja tiimi toitlustus	€200.00	€188.52	lõunasöök 6.04 23-le inimesele
Välisesinejate majutus	€400.00	€516.00	
Turundus, piletitega seonduvad kulud, EAÜ			
Sotsiaalmeedia reklaam (TMW)	€100.00	€100.00	üldine kulu jagatuna esitlusõhtute vahel
Sotsiaalmeedia reklaam (EPMK)	€50.00	€50.00	reklaam EPMK kanalites, kate EPMK turunduseelarvest
Kujundaja (TMW)	€100.00	€100.00	üldine kulu jagatuna esitlusõhtute vahel
Turundusmaterjalide (EPMK)	€70.00	€63.00	
Kaardimakseterminali rent (TMW)	€40.00	€40.00	Piletilevi, piletimüük käibega*0.045
Piletimüügi keskkonna tasu (TMW)	€120.15	€92.61	piletimüük käibeta*0.05
EAÜ tasu (TMW)	€109.43	€86.61	
<i>Vastuvõtu kulud (EPMK kanda)</i>			kate EPMK külaliste võõrustamise eelarvest
Suupistelaud	€100.00	€61.50	
Joogid	€200.00	€244.80	kate sponsorilt
Korgimaks Erinevate Tubade Klubile + kohv ja tee	€90.00	€65.00	
Kokku:	€5,329.58	€5,019.99	

TULUD			
Tululiik	Proгноos ilma KM-ta	Tegelik ilma KM-ta	Kommentaар
Üksikpiletite müük	€2,188.52	€1,732.13	kokku müüdi 93 piletit
TMW passimüük	€1,000.00	€1,537.11	osa kogu TMW passimüügi tulust
Piletimüük kokku:	€3,188.52	€3,269.24	
Sponsori, Moe Distillery panus	€200.00	€244.80	
EPMK panus	€200.00	€267.07	kate EPMK turundus- ja külaliste võõrtustamise eelarvest
Tulu kokku:	€3,588.52	€3,781.11	

EELARVE TÄITMINE		
	Proгноos	Tegelik
Kulud ilma KM-ta	€5,329.58	€5,019.99
Tulud ilma KM-ta	€3,588.52	€3,781.11
Vahe:	-€1,741.06	-€1,238.88

Lisa 6. Riskianalüüs

Riski nimetus	Tõenäosus (1-3)	Mõju 1-3)	Riski suurus (T x M)	Riski realiseerumise aeg	Riski vältivad või maandavad tegevused	Tegevus riski realiseerumisel	Riski seire ja juhtimise eest vastutaja
Artist ei saa esineda (lennu tühistamine, haigestumine vm)	2	3	6	Paar päeva enne sündmust kuni sündmuse toimumise päevani	Korraldaja riski minimeerida ei saa, aga saab olla pidevas suhtluses artistidega, et koheselt probleemist teada saada. Loomeliste esinejatest, kes vajadusel saaks asendada.	Otsime uue esineja/pakume TMW-l juba esinevale artistile teist esinemisvõimalust meie laval.	Projektijuht koos TMW muusikaprogrammi-juhiga
Publikut on rohkem, kui saali mahub	3	2	6	Sündmuse ajal	Vaatame kava kriitilise pilguga üle ja märgime ära artistid, keda tõenäoliselt tulla rohkem kuulama.	Sulgeme saali ukse uuele publikule. Teavitame külastajaid, et saali enam ei mahu. Laseme teatud hulga inimesi välja enne, kui uued külastajad saavad sisse tulla.	Projektijuht, turvameeskond
Külastaja segab kontserti	2	2	4	Sündmuse ajal	Jälgime pidevalt saalis olevat publikut. Turvamees ei lase uksest sisse liigselt joores või narkootiliste mõjude all olevat inimest. Baar ei müü liigselt joores olevatele inimestele alkohoolseid jooke.	Saadame külastaja kontserdilt/kontserdipaigast välja.	Turvameeskond, projektijuht
Panelist ei saa osaleda	2	2	4	Paar päeva enne sündmust kuni sündmuse toimumise päevani	Oleme pidevas suhtluses panelistega, et saaksime probleemist võimalikult vara teada. Loomeliste delegaatidest, kes saaks vajadusel asendada.	Võtame ühendust mõne TMW-l osaleva delegaadiga, kes saaks asendada.	Projektijuht

Elektrikatkestus/ -lühis	1	3	3	Sündmuse päeval	Võtame meeskonda tehniliselt pädevad inimesed. Kontserdipaiga tehnik on terve sündmuse vältel kohapeal.	Kohapealne tehnik tegeleb probleemiga. Projektijuht ja lavamänedžer annavad publikule juhiseid.	Tehnikud, projektijuht, lavamänedžer
Heli-/valgustehnika rike	1	3	3	Sündmuse päeval	Võtame meeskonda tehniliselt pädevad inimesed, kes kasutavad kvaliteetseid tehnilised seadmed. Varume mõistlikus koguses tagavara tehnikat.	Tehnikud tegelevad probleemi lahendamise. Kui kontsert peatub, siis suhtleme publikuga ja suuname vastavalt olukorrale.	Tehnikud, projektijuht, lavamänedžer
Meeskonnaliige haigestub/ei saa täita oma tööülesandeid	1	2	2	Paar päeva enne sündmust kuni sündmuse toimumise päevani	Hoiame oma tervist ja väldime võimalusel kokkupuudet teiste haigetega. Jagame vajalikke dokumente teiste meeskonnaliikmetega, et vajadusel töö üle võtta.	Kui võimalik, delegeerime ülesandeid. Vajadusel palume abi teistelt EPMK töötajatelt, kes TMW-l osalevad.	Projektijuht
Külastajal tekib paanikahoog rahvamassi sees	2	1	2	Sündmuse ajal	Jälgime kohapealset publikut, hoiame sidet tehnikutega, kes on saali keskel ja kes märkavad esimesena, kui midagi juhtub.	Aitame külastaja saalist välja ja selgitame välja, kas tegemist on esmase paanikahooga. Vajadusel kutsume kiirabi.	Projektijuht

Lisa 7. Kujundused ja fotod

Näide 1. Viljandi pärimusmuusika festivali esitusõhtu kujundus.

Näide 2.. Fotod estilusõhtust. Autor: Jürgen Joost.

Näide 3. *Fotod paneelilt “The vitality of folk music festival - favouring the youth as a key to success”. Autor: Aron Urb.*

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kärt Suurlaht,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Viljandi pärimusmuusika festivali esitlusõhtu festivalil Tallinn Music Week 2024“, mille juhendaja on Anu Rannu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kärt Suurlaht

20.05.2024